

Uloga i mjesto desetine u kontekstu kršćanskog davanja

Prvi dio

Ervin Budiselić
Biblijski institut, Zagreb
ebudiselic@bizg.hr

UDK:2-277;27-4
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 7, 2014.
Prihvaćeno: 9, 2014.

Sažetak

Članak razmatra starozavjetnu praksu izdvajanja desetine u kontekstu načela kršćanskog davanja. I dok nije sporno trebaju li evanđeoski kršćani financijski pomagati rad svoje lokalne crkve, crkvenih službenika, potrebitih itd., postavlja se pitanje koliko je opravdano tvrditi da današnji kršćani moraju izdvajati desetinu.

Polazeći od Petoknjižja, u svome prvome dijelu članak raspravlja o napucima koje je Bog u SZ dao Židovima u pogledu desetine te se posebno osvrće na govor o desetini u Malahiji. Iznoseći razna tumačenja i gledišta o desetini, u članku se zaključuje da, iako kršćani nemaju obvezu davanja desetine, kršćani imaju obvezu davanja, a desetina može biti jedan od načina financijskog pomaganja lokalne crkve.

Ključne riječi: desetina, zapovijed, zakon, dobrovoljno davanje, riznica, hram.

Uvod

Manje ili više svi evanđeoski kršćani u Hrvatskoj slažu se oko tvrdnje da kršćani trebaju davati novac za crkvu, kraljevstvo Božje, misiju, potrebite itd., ali kako i na koji način, to su pitanja na koje se nude različiti odgovori. Jedna od prisutnih praksi je praksa davanja desetine u blagajnu lokalne crkve. Desetinom se uobičajeno smatra deset posto od neto iznosa plaće koji se daje u crkvenu bla-

gajnu. Neke lokalne crkve naučavaju da se desetina mora davati, neke ističu da je desetinu dobro i blagoslovljeno davati, ali ne predstavlja normativ/imperativ za kršćane, dok neke crkve u potpunosti odbacuju praksu davanja desetine kao starozavjetnu praksu koja danas za nas nije relevantna.

Temu desetine razmatrat ćemo u kontekstu Staroga zavjeta, Novoga zavjeta i suvremenih crkava reformacijske baštine u Hrvatskoj. U prvome dijelu razmotrit ćemo praksu izdvajanja desetine u Starome zavjetu, a u drugome ćemo raspraviti razvoj prakse davanja u Novome zavjetu te će se ponuditi kritički osvrt na prakse davanja među evanđeoskim kršćanima u Hrvatskoj danas.

Glavna nit vodilja u oba dijela bit će tvrdnja da kršćani moraju davati desetinu u crkvu. Svaka od riječi u navedenoj tvrdnji bit će podvrgnuta kritičkom razmatranju. U prvom dijelu članka razmotrit ćemo koncept *desetine* u Starome zavjetu te utvrditi kako se i na koji način prakticirala. U drugom dijelu koji će biti posvećen Novome zavjetu raspravljat ćemo o pitanju *moraju* li kršćani *davati desetinu* ili kršćani jednostavno *moraju davati*, te ćemo razmotriti značenje izraza u „crkvu“. U članku će biti zastupljena teza da je desetina starozavjetno *pravilo*, dok u Novome zavjetu ona ne predstavlja *zakonsku obavezu* za kršćane u smislu da se *mora* davati, već predstavlja dobar *primjer* prakse kako izdvajati novac za potrebe crkve. No to ne znači da kršćani *ne trebaju* davati, jer ćemo na temelju Novoga zavjeta potvrditi da kršćani imaju *obvezu* davanja.

Ovim člankom želi se: a) ponuditi argumentirano i kritičko razmatranje starozavjetne prakse davanja desetine; b) ponuditi razmatranje novozavjetnog gledišta na desetinu te se želi ukazati na pogrešnu praksu gdje se kršćani ponekad uče da daju desetinu iz krivih motiva: bilo da ih se zastrašuje da će biti prokleti ukoliko neće izdvajati desetinu, ili se ističe da će imati još više novaca ako daju desetinu; c) ukazati na obvezu kršćanskog davanja novca koja nužno nije vezana uz praksu davanja desetine, posebice jer se neke evanđeoske crkve u Hrvatskoj kontinuirano oslanjaju na financijsku pomoć izvana što ponekad služi kao opravdanje domaćim vjernicima da financijski ne podržavaju rad svoje lokalne zajednice.

Različite definicije i shvaćanja desetine

Postoje različita shvaćanja toga što je desetina, tko, kako i kome se ona treba davati. *Leksikon evanđeoskog kršćanstva* definira desetinu kao „deseti dio prihoda, posebice kad je žrtvovan Bogu“ i kao praksu „davanja desetog dijela prihoda vjernika za održavanje djelovanja crkve“. Također, „desetina je za mnoge vjernike tek minimum onoga što žele dati Bogu. Desetina se daje u lokalnu crkvu jer ona je današnja Božja ‘kuća’ (usp. Mal 3,10)“ (Jambreč, 2007, 132). *Katekizam Crkve cjelovitog Evanđelja* definira desetinu kao „deseti dio svih naših primanja (...)“

Kome se daje desetina? Lokalnoj Crkvi gdje se duhovno hranimo. Za koju svrhu je ona namijenjena? Za uzdržavanje Božjih slugu i potrebe zajednice“ (Novaković, Punda, 1995, 105). Meisha L. Smith ističe kako se povijesno desetina shvaća kao deset posto od nečijeg uroda i broja stoke, a moderna definicija označava deset posto od nečijeg prihoda. Nadalje, kao korisnici desetine u Bibliji navode se udovice, siročad, stranci i svećenici, dok se danas kroz desetinu financiraju održavanje zgrada i/ili ostali troškovi lokalne crkve (usp. Smith, 2007, ix).

Stephanie C. Boddie desetinu povezuje s davanjem desetine od nečije bruto plaće (usp. Boddie, 2005, 5), a Russell Earl Kelly donosi četiri definicije koje su prisutne u današnjem poimanju desetine. Prva definicija je općenita i sveobuhvatna, jer shvaća desetinu kao deseti dio prihoda koji se daje dobrovoljno ili pod prinudom zakona za dobrobit vjerske organizacije, potporu svećenika i pastora, i pomoć onima koji su u potrebi (usp. Kelly, 2007, 6). Druga definicija česta je u modernim i liberalnim crkvama koje izjednačavaju desetinu s dobrovoljnim davanjem. Članovi crkve potiču se da daju novac u skladu sa svojim mogućnostima te ne postoji nikakva prisila i zakonska obveza davanja desetine od svojeg bruto prihoda. Prema ovome shvaćanju, desetina se daje od neto prihoda, no postoje neke iznimke. Najčešće siromašni nisu obvezni davati desetinu, već samo oni koji ostvaruju profit od svojega rada. Također, nije neuobičajeno da se kaže kako se financijska potpora crkvi ne zahtijeva od onih koji žive samo od državne mirovine ili socijalne pomoći, jer je primarna dužnost roditelja da osiguraju dom, hranu i odjeću za svoju obitelj (usp. Kelly, 2007, 6-7). Prema Kellyju treća definicija desetine najčešće se javlja u konzervativnim crkvama koje poimaju desetinu kao deset posto od nečijeg bruto prihoda te se očekuje da i bogati i siromašni daju desetak. Uz plaćanje mjesečnih prihoda crkvenim djelatnicima i korištenje tog novca za socijalne programe, neke crkve koriste desetak i za izgradnju zgrada ili pokrivanje vlastitih dugova. Budući da desetina predstavlja nepromjenjiv biblijski standard ili vječno moralno načelo koje odražava Božji karakter, ona prethodi Mojsijevom zakonu, i nije ukinuta prestankom Mojsijevog zakona. Shodno tome, od vjernika se očekuje da prvo daju desetinu, a onda namire svoje ostale potrebe (usp. Kelly, 2007, 7). Četvrtu definiciju Kelly (usp. 2007, 7-8) naziva „biblijskom definicijom“ prema kojoj je desetina zapovijed dana u Mojsijevom zakonu na korist naroda Izraela u vrijeme Staroga saveza. Desetina se davala Levijevom plemenu u zamjenu za njihov gubitak baštine (zemljišta) u Izraelu i njihovu službu. Po dobivanju desetine sami leviti su od tog iznosa izdvajali desetinu za svećenike koji su služili kod oltara u hramu. Desetina se nije koristila za izgradnju bogoštovnih zgrada niti se izdvajala od plodova zemlje koja se nalazila izvan Izraela. Samo plodovi zemlje koji su rasli u Izraelu dolazili su u obzir kao i desetina od stoke koja je pasla u Izraelu. Iako se desetina mogla zamijeniti za novac, ona se nikada nije sastojala od novca. Također, druga (i treća) desetina izdvajala se za

razne bogoštovne svečanosti te kao pomoć siromašnima, udovicama, siročadi, i strancima u Izraelu.

Raznolikost u definiciji pojačava i raznolikost u nazivlju koja se koristi za opisivanje davanja desetine. Pa se tako davanje desetina za novozavjetne vjernike povezuje s „biblijskom obvezom ili dužnosti“ (usp. Kostenberger i Croteau, 2006b, 243; Boddie, 2005, 3), svrstava ju se u „moralni Zakon“ koji je obvezatan za vjernike (usp. Kostenberger i Croteau, 2006b, 242). Također, desetina može biti „duhovna praksa“ ili „društvena odgovornost“ (usp. Boddie, 2005, 3), „vječni princip“ (usp. Davis, 1987, 90), kao i „univerzalni“ ili „duhovni zakon“ (usp. Roger, 2006, 16).

Desetina u razdoblju Mojsijevog zakona

U proučavanju desetine u razdoblju Mojsijevog zakona usmjerit ćemo se na proučavanje onoga što Petoknjižje i prorok Malahija govore o desetini, dok ćemo u drugome dijelu u sklopu razmatranja spomena desetine u Novome zavjetu razmotriti davanje desetine u razdoblju prije davanja Mojsijevog zakona. Spomen Abrahamovog davanja desetine prije davanja Mojsijevog zakona u poslanici Hebrejima ima određeni teološki značaj u raspravama oko davanja desetine za novozavjetne vjernike danas, ali ćemo tu temu ostaviti za drugi dio. No kada govorimo o Starome zavjetu, Petoknjižje je onaj dio Biblije koji predstavlja temelj za prakticiranje davanja desetine danas, a tekst proroka Malahije često se koristi u današnjem kršćanstvu kao potvrda da kršćani *moraju* donositi desetinu u Božji dom – crkvu, inače će biti pod prokletstvom. Stoga ćemo u ovom dijelu razmotriti sljedeća pitanja: koliko je iznosila desetina koju su Izraelci godišnje morali izdvajati, za koju svrhe se koristila, od čega se izdvajala, i tko je sve davao desetinu?

Petoknjižje

Glavni tekstovi koji govore o desetini u Petoknjižju nalaze se u Lev 27,30-33; Br 18,21-32; Pnz 12,17-19; 14,22-29 i 26,12-13. Na temelju ovih tekstova moguće je izvući različite zaključke o tome kako su Izraelci prakticirali davanje desetine. To pokazuju da je razumijevanje desetine prilično kompleksna zadaća, jer ovisno o poimanju desetine u kontekstu Zakona, moguće je ponuditi različite zaključke o važnosti desetine za novozavjetne kršćane. Slijedi iznošenje nekoliko različitih gledišta.

Komentirajući Levitski zakonik 27, Henry Lansdell zaključuje da se desetina sastojala od plodova zemlje te je bila sveta jer pripada Jahvi. Pojedinaac je mogao zadržati desetinu, ali je tada morao novčano nadodati još jednu petinu vrijed-

nosti. Svaka deseta životinja (radi se o porastu stoke ili blaga) pripada Jahvi i ovakva desetina se ne otkupljuje. Osoba je mogla zamijeniti stoku, ali tada su oba komada stoke pripali Bogu (usp. Lansdell, 1906, 56-57). On smatra kako je desetina spomenuta u Brojevima 18 ista desetina spomenuta u Levitskom zakonu 27, jer sada Jahve tu desetinu koja pripada njemu daje levitima. No ova desetina ne uključuje prinos od plodova zemlje i stoke, donositelj nema pravo upravljanja desetinom niti išta od nje prima nazad te je ona rezultat božanskog naloga, a ne stvar dobre volje pojedinca da li će i koliko dati levitima (usp. Lansdell, 1906, 58). No pored levitskog desetka postojao je drugi desetak o kojem govori Ponovljeni zakon 14. Ovaj desetak sastojao se od prinosa zemlje i prvina krupne i sitne stoke koji je osoba mogla blagovati samo na određenom mjestu i radovati se pred Bogom, te je bila povezana s blagdanom Pashe, Sjenica i Pedesetnice. Svrha ove desetine bila je da se Izraelci nauče bojati Boga (usp. Lansdell, 1906, 59), no za razliku od prve desetine, ovom desetinom primarno je raspolagao donositelj koji je od nje uživao veći dio (usp. Lansdell, 1906, 62).

Petoknjižje spominje i treći desetak koji se nalazi u Ponovljenom zakonu 14. Ova desetina iznosila se svake treće godine na vrata domova te su lokalni leviti, došljaci, siroti i udovice od nje mogli blagovati, a svrha davanja ove desetine bila je zato da bi Jahve blagoslovio djelo i rad donositelja desetine (usp. Lansdell, 1906, 62). Razmatrajući shvaćanje da se tzv. treća desetina svake treće godine davala umjesto druge festivalske desetine, Lansdell primjećuje da sam tekst Petoknjižja nigdje isključivo ne nalaže da treća desetina zamjenjuje drugu, kao i to da se svako muško mora godišnje tri puta pojaviti pred Jahvom za vrijeme blagdane. Neodlazak na blagdane svake treće, šeste i sedme godine donijelo bi neke praktične probleme: „for if a man had sinned after returning, say, from the last feast of the fifth year, he would, under normal circumstances, be deprived of the opportunity of offering a sacrifice of expiation at the sanctuary until after an interval of two years“ (Lansdell, 1906, 64).

Za razliku od Lansdella, Gwilym Pryce tvrdi da se način i praksa izdvajanja desetine razvijala postupno i tijekom vremena. U prvoj fazi od pojedinca se očekivalo da svoju desetinu donese na određeno mjesto te ju blaguje u pratnji svoje obitelji, slugu i levita (Pnz 14,22-29; 15,19- 23). S vremenom je došlo do faze u kojoj se Izraelsko društvo razvilo i došlo je do porasta socijalnih problema. Stoga se svake treće godine desetak nije odnosio na određeno mjesto da se blaguje na blagdane, nego se davao u lokalnu zajednicu služeći za materijalne potrebe levita, došljaka, siromaha, udovica, itd. (Pnz 14,28; 26,12). Konačno, u trećoj fazi, s porastom levita i svećenstva kao i potreba svetišta, izdvajanje desetine svake treće godine postalo je nedovoljno te se počelo desetinu izdvajati godišnje i ona se davala levitima (usp. Pryce, 2000, 6-7).

Sažimajući svoje mišljenje o desetini, John Lemmon primjećuje kako su pri-

matelji desetine bili leviti. Desetina im je bila naknada za njihovo služenje kao i njihova baština, jer oni sami nisu imali baštine. Budući da je Jahve dao desetine levitima „trajnim zakonom“ (Br 18, 8.19), nitko osim njih nema pravo na desetinu pa čak ni današnji crkveni službenici (usp. Lemmon, 2009, 7). Govoreći o obvezi plaćanja desetine, Lemmon ustvrđuje kako su Izraelci bili obvezni plaćati desetinu levitima koji su svoju desetinu davali svećenicima koji su pak dio primljene desetine izdvajali za Jahvu kroz prinose. Budući da pogani nisu morali izdvajati desetinu, Lemmon zaključuje da bi zahtijevanje od pogana da daju desetinu kao što se to danas radi u crkvama, predstavljalo prekoračenje i kršenje Zakona (usp. Lemmon, 2009, 8). Desetina nikada nije uključivala davanje novca, već se sastojala od plodova zemlje i stoke. Ako bi mjesto štovanja bilo predaleko, osoba bi mogla prodati svoje desetine za novac, i po dolasku u mjesto štovanja opet kupiti desetinu u obliku hrane i pića. Dakle, novac nikada nije bio predmet davanja desetine. Svrha desetine nikada nije bila izgrađivanje nekih građevina (kao što je to danas slučaj), nego se koristila za potrebe levita i potrebitih (usp. Lemmon, 2009, 9-10). Što se tiče iznosa kojeg su Izraelci trebali godišnje izdvajati, Lemmon smatra da su Izraelci godišnje izdvajali deset posto prinosa s polja i od stoke na sljedeći način: u prvoj i drugoj godini, desetina se nosila u Jeruzalem i tamo se blagovala, dok se svake treće godine desetina donosila u gradska skladišta te se dijelila levitima, koji bi onda od primitka izdvajali desetinu za svećenike (usp. Lemmon, 2009, 10).

Jednako kao i Lemmon, Michael Morrison smatra da Izraelci nisu davali desetinu dva ili tri puta, već samo jednu desetinu godišnje. On ustvrđuje da Ponovljeni zakon govori o istom, tzv. levitskom desetku, jer baš kao što su prvorodenci od životinja pripadali Bogu koji ih je pak dao levitima ljudi vodili sa sobom na svečanosti da ih blaguju u prisutnosti Jahve (Pnz 12,6-7), jednako je tako i desetina koja se na svečanostima dijelila s levitima vrlo lako mogla biti levitska desetina (usp. Morrison, 2002, 242).

Za razliku od Lemmona i Morrisona, David A. Croteau razmatra ponaosob svaki pojedini dio Petoknjžja koji govori o desetini. Što se tiče Levitskog zakonika 27, on smatra da je taj dio Pisma problematičan jer opis desetine ne odgovara niti Brojevima 18, niti Ponovljenom zakonu 14. Budući da se Levitski zakonik 27 bavi primarno zavjetima, Croteau smatra da je to razlog zašto ovaj dio ne sadrži detaljnije opise davanja desetine. Također, nema spomena o tome tko su primatelji desetine, i stoga je najbolje ovaj dio Pisma smatrati uvodom u tematiku desetine. Spomen davanja desetine od životinja također je karakterističan za ovaj dio Pisma, jer se davanje desetine od životinja ne spominje u Brojevima 18 i Ponovljenom zakonu 12 i 14. Croteau smatra da se desetina od životinja može odnositi na desetinu koja se daje levitima, svećenicima, ili na festivalski desetak. On sam smatra da se prinošenje desetina u obliku životinja odnosi da desetinu koju

su primali svećenici (usp. Croteau, 2005, 91-92). Na temelju Brojeva 18,20-24, on primjećuje da desetina za levite nije predstavljala njihovu plaću, nego baštinu (usp. Croteau, 2005, 93), a davanje desetine levitima je bilo obvezatno (usp. Croteau, 2005, 94). Festivalna desetina o kojoj govori Ponovljeni zakon 12,17-19; 14,22-27 i 26,10-16 predstavlja drugu vrstu desetine, a Croteau (2005, 95) iznosi u čemu se sve ona razlikuje od levitske desetine:

In Numbers 18, Yahweh gave the tithe to the Levites for their livelihood since they were ministering to Israel; in Deut 14:22-27 those who brought the tithe are described as partakers of it. Also, in Num 18:31 the Levites were told they could eat the tithe 'anywhere'; in Deuteronomy 14 the tithe was to be brought to the place (eventually) determined by the Lord (i.e. Jerusalem). The Deuteronomic tithe remains the property of the original owner; the tithe in Numbers 18 belongs to the Levites. Finally, while the purpose of the Levitical Tithe was to provide an inheritance for the Levites (and priests), the purpose for the Festival Tithe was stated in Deut 14:23: 'so that you may learn to fear the Lord your God always.'

Shodno tome, iako Izraelci trebaju odvajati desetinu za potrebe zajedničkih blagdana, to ih ne oslobađa obaveze odvajanja levitske desetine (Pnz 12,19; 14,27).

Prema Croteauu, Ponovljeni zakon 14,28-29 predstavlja treću vrstu desetine tzv. „desetinu milostinje“ koja se razlikuje od prethodnih, jer se daje svake treće godine, a namijenjena je levitima, došljacima, siročadi i udovicama (usp. Croteau, 2005, 97). On smatra da ovaj desetak nije zamjenjivao levitski desetak, jer se postavlja pitanje kako bi se leviti prehranjivali, ako bi primali desetinu svake treće godine. Također, ako desetina milostinje zamjenjuje festivalski desetak, postavlja se pitanje prema kojoj osnovi bi Izraelci mogli zapostavljati štovanje određenih blagdana svake treće godine (usp. Croteau, 2005, 97).

Budući da Ponovljeni zakon spominje izdvajanje desetine svake treće godine za levite i potrebite (tzv. „desetina milostinje“), postavlja se pitanje da li je ovaj desetak svake treće godine samo dodatak na levitsku i festivalnu desetinu, jer bi u tom slučaju Izraelci u prosjeku godišnje izdvajali 23,3 posto prihoda; da li ta desetina svake treće godine zamjenjuje festivalnu desetinu i usmjerava ju u drugu svrhu (dakle ne na blagdane nego na potrebite što znači da bi Izraelci godišnje izdvajali 20% svojih prihoda); ili je to samo još jedan način kako se jedna godišnja desetina mogla iskoristiti na razne načine? U tom slučaju Izraelci bi godišnje izdvajali deset posto prihoda koji se koriste u tri različite svrhe (usp. Merwe, 2010, 30). Dakle, na temelju Petoknjižja moguće je i tvrditi da su Izraelci godišnje izdvajali samo deset posto od svojih prihoda. Prve, druge, četvrte i pete godine desetina bi se nosila u Jeruzalem, a treće i šeste skladištila u levitskim gradovima.

Zaključak o desetini u kontekstu Mojsijevog zakona

Proučavanjem teme desetine u kontekstu Mojsijevog zakona otkrivamo da suvremeno poimanje desetine kao puko izdvajanje deset posto od nečijeg mjesečnog prihoda predstavlja vrlo površno i pojednostavljeno shvaćanje. U tom pogledu, Croteau iznosi nekoliko zanimljivih činjenica. Prije svega, čini se da su Izraelci bili dužni godišnje izdvajati više od deset posto svojih prihoda. Ako uzmemo da su Izraelci godišnje morali izdvajati deset posto za levite i deset posto za blagdanne te još tome dometnemo *desetinu milostinje* koja se morala izdvajati svake treće godine, godišnji iznos desetine se penje na 23,3 posto prihoda. Drugo, desetina se davala od prirasta usjeva na poljima, što znači da umjetnici, ribari i trgovci nisu bili dužni davati desetinu. Štoviše, svećenici, siromasi (oni koji nisu imali zemlje ili životinje) pa i oni koji su živjeli izvan Palestine bili su izuzeti od davanja desetine. I treće, Croteau ustvrđuje da je čin davanja desetine bio mješavina poreza (obvezan doprinos za potporu države) i bogoštovnog čina (dobrovoljnog prinosa za potporu religije) prema Jahvi što je i razumljivo, budući da je Izrael bio teonomija u kojoj je postojala povezanost između vjerskog i sekularnog (usp. Croteau, 2005, 98-102).

Kelly dodatno potvrđuje kompleksnost Izraelskog davanja desetine ističući kako su koncepti „baštine“ i „zemlje“ ključni za razumijevanje desetine: „The tithe was given to the Levites, and the tenth of the tithe to the priests, as their inheritance in place of land, inheritance because they served God! Period! God's plan was that they would own no land, because He would be their inheritance (their land) through the possession of the tithe“ (Kelly, 2007, 47). Ponovljeni zakon 14,29 smješta levite u grupu siromašnih i potrebitih, upravo zato što nisu imali zemlju. Iako su leviti živjeli na zemlji i uzgajali stoku, zemlja na kojoj su boravili pripadala je plemenu koje je obitavalo na tom području te ju leviti nisu mogli imati u trajnom vlasništvu ili baštini (usp. Kelly, 2007, 48). To znači da su oni koji su imali baštinu bili obvezni davati desetak, a oni koji nisu, koristili su desetine onih koji su je posjedovali (usp. Kelly, 2007, 54). Potvrdu za ovu tvrdnju Kelly također nalazi u Ponovljenom zakonu 24,19-21 gdje se govori o pabirčenju (sakupljanju): „The tithe of the land did not include all of the land. God commanded landowners not to harvest the corners and not to pick up what had fallen after being harvested. These holy gleanings were for the poor.... Certainly the poor did not tithe from gleanings“ (Kelly, 2007, 63). I opet, ključna razdjelnica između onih koji daju desetinu i onih koji ne daju desetinu je bila ne/posjedovanje zemlje.

Drugo, Kelly iznosi, kako on to zove, „nekoliko čudnih činjenica o desetini“. Prije svega, dok su 40 godina boravili u pustinji, Izraelci nisu izdvajali desetinu. To je logično jer plemena tada još nisu posjedovala baštinu u obliku Kanaanske zemlje te stoga leviti nisu ni mogli primati od Izraelaca desetine. Nadalje, on ističe kako su desetine prihvatljive Bogu morale doći iz Kanaana, jer kada Levitski

zakonik 27,30 kaže „sve desetine od zemlje ... vlasništvo su Gospodnje. Posvećene su Gospodinu“ (Šarić), to se onda odnosi na zemlju Kanaan. To je ta sveta zemlja koja je posvećena od Boga, i ne odnosi se na područje Amerike ili Velike Britanije (usp. Kelly, 2007, 57). Jednako tako, ako ikad Izrael napusti svoju zemlju Kanaan (Pnz 12,19), to bi za Izrael značilo gubitak baštine i gubitak primanja desetine za levite. Iako je kasnija rabinska predaja nakon egzila prihvaćala desetine i iz područja Babilona, Egipta, Amona i Moaba (usp. Croteau, 2005, 100), takve desetine nisu bile smatrane dovoljno svetima da se nose u Jeruzalem te su ostajale u lokalnim sinagogama za pomoć siromasima (usp. Kelly, 2007, 58). I konačno, Kelly ističe kako Bog nije zahtijevao od Izraelaca da prinose desetine svake sedme i svake pedesete jubilarne godine te se pita koliko je crkava danas spremno reći svojim članovima da ne daju desetak u crkvu svake sedme i pedesete godine (usp. Kelly, 2007, 59)?

Malahija

Govor proroka Malahije o desetini često se koristi kao poticaj i poziv kršćanima da daju desetinu. Art Nelson ističe kako smo na temelju Malahije svi mi čuli ili znamo nekoga tko je iskusio legalistički pristup govora o financijama gdje se ljude koji se bore da stave hranu na stol svojim obiteljima osuđuje zato što ne daju desetak od svojih skromnih prihoda. I kada oni kažu kako ne mogu davati, tada im se kaže da oni ne mogu ne davati te da, ako imaju vjere i budu poslušni Bogu, Bog će ih financijski blagosloviti (usp. Nelson, 2006, 1). Kako otprilike zvuče govori o novcu i davanju koji prethode samom sakupljanju novčanih priloga, Nelson (2006, 2) sažima na sljedeći način:

When this is done, usually, the scriptures in Malachi are read, either the one about robbing God or the one about bringing all of the tithe into the storehouse... The offering time has become such a blatant manipulation of guilt and other emotions that it sickens me to see it. People feel condemned, guilty of robbing God if they don't give the tithe and beyond. Many feel that their relationship with the Lord is in jeopardy and that His favor will depart if they don't give.

Upravo zato što se knjiga proroka Malahije često koristi u govorima koji prethode sakupljanju novčanih priloga, važno je istražiti sljedeća pitanja: što točno predstavlja „riznica doma Jahvina“, i tko to pljačka Boga i na koji način? Kao i u prethodnim primjerima, Malahija se shvaća na različite načine, jer se s jedne strane tvrdi da narod pljačka Boga jer ne donosi desetine, dok neki tvrde da su svećenici ti koji pljačkaju Boga. „Riznica doma Jahvina“ shvaća se kao prostorija u sklopu hrama gdje su se pohranjivale desetine, ili kao određene prostorije u levitskim

gradovima gdje se pohranjivala desetina. Također, upitan je i iznos „desetine“ o kojoj Malahija govori – govori li Malahija o sabiranju cjelokupnog iznosa desetina od svih Izraelaca na jedno mjesto (hram), ili se tu radi o donošenju desetine od desetina koju su leviti bili dužni davati svećenicima?

Riznica doma Jahvina

Pryce ukazuje na promjenu koja je nastala u načinu izdvajanja desetine. U razdoblju prije progonstva u Babilon (dakle u kontekstu Petoknjžja) postojale su tri vrste desetina koje su bile namijenjene proslavama blagdana, kao pomoć siromasima i potrebitima te desetina za levite. No u razdoblju progonstva i nakon njega desetina postaje neka vrsta poreza koja se plaćala svećenicima. Desetina se više ne nosi u Jeruzalem, već ju sakupljaju lokalni leviti, i počinje se pohranjivati u hramu u sobe spremišta (Neh 10,38; Mal 3,10) (usp. Pryce, 2000, 7). Govoreći o Malahiji 3,10, Croteau zaključuje kako se „riznica“ ne odnosi na lokalnu crkvu, već na spremište u kojem su leviti pohranjivali desetine koje su dobili od naroda. To spremište spominje se u 2 Ljet 31,10-12 i ne predstavlja uredbu danu Mojsijevim zakonom, već je naknadno dodano u svrhu pohrane dobara. Upravo ovo naknadno dodavanje i prenamjena hramskih prostorija u svrhu sabiranja desetina, Croteauu služi kao argument protiv onih koji tvrde da je „donošenje desetine u riznicu“ nešto što Pismo nalaže (usp. Croteau, 2005, 119).

No George Potkonyak ima drugačije shvaćanje od Croteaua. Tijekom vladavine kralja Ezekije, južno kraljevstvo Juda vratilo se nazad Bogu, i između ostalog, obnovljeno je i sakupljanje desetine (2 Ljet 31,10-11). U tom slučaju prostorije hrama bile su korištene za skladištenje desetina koju je donosila cijela zajednica Jude. Iz tih prostorija desetina se dalje prosljeđivala svećenicima i levitima. Potkonyak primjećuje jednu posebnost u ovom slučaju:

Note that a tithe of 10% was too great for the temple to store, and additional rooms had to be built. The tithes were lying on the ground in great heaps... The tithe was then distributed back to the local Levites, from which it would have come if the law was properly being observed all along. During the restoration though, this distribution appears to have been centralized at the temple (Potkonyak, 1996).

U slučaju Nehemije¹ 10,37-39 određene prostorije hrama također su poslužile

1 Nehemija se smatra Malahijinim suvremenikom. Iako je nemoguće odrediti točan datum, neki teolozi smatraju da Malahijino djelovanje prethodi Nehemijinom djelovanju, a neki smatraju da Malahija djeluje nakon Nehemijinog odlaska iz Jeruzalema 433. god. pr. Kr. (vidi Croteau, 2005, 115). Kako god bilo, njihova isprepletenost i sličnost situacije u kojoj se nalaze pružaju nam kontekst za razumijevanje njihove poruke i djelovanja.

kao riznica za pohranjivanje desetina, no ovdje se radilo o desetinama desetina – prinosu kojeg su leviti bili dužni davati svećenicima. Leviti bi primali svoje desetine u mjestima gdje su živjeli, i onda bi donosili svoje desetine svećenicima koji su u tim trenucima bili prisutni. Prema tome, ove prostorije u hramu nisu bile „riznica“ gdje su Izraelci donosili svoje desetine. Mjesto gdje su Izraelci donosili svoje desetine i „riznica“ koju Malahija spominje predstavljaju određena skladišna mjesta unutar levitskih gradova gdje su Izraelci donosili svoje desetine levitima i ostalim ljudima u potrebi (usp. Potkonyak, 1996). Dakle, odgovor na pitanje što predstavlja „riznicu“ u knjizi proroka Malahije uvelike ovisi o shvaćanju koju vrstu ili oblik desetine Bog zapravo nalaže da se donese u njegov dom.

Vjerujem da se odgovor na pitanje što predstavlja riznica doma Jahvina u Malahiji krije u kombinaciji između onoga što govore Potkonyak i Croteau. Naime, iz Petoknjžja je vidljivo da su Izraelci izdvajali desetine za levite koji su živjeli u svojim gradovima kao i za zajedničke blagdane u Jeruzalemu, a svake treće godine izdvajala se i desetina za potrebite. Jedina desetina koja je završavala u hramu bila je desetina koju su leviti izdvajali od svojih primljenih desetina. U skladu s time, smatram da je Croteau u pravu kada tvrdi da se „riznica“ odnosi na hramske prostorije. Smatram da Potkonyak griješi kada „riznicu doma Jahvina“ poistovjećuje sa skladištima desetina koja su se nalazila u levitskim gradovima, no vjerujem da ispravno primjećuje kako je slučaj iz 2 Ljetopisa 31 kada su sve desetine bile sabirane na jedno mjesto iznimka, a ne pravilo. U slučaju Nehemije ono što se pohranjivalo u hramu bile su levitske desetine desetina, a ne desetine Izraelaca. Kelly također skreće pažnju na pažljivo čitanje Nehemije 10 jer je iz tog poglavlja vidljivo da se Izraelci obvezuju prinositi u dom Jahvin prvine od plodova zemlje i svakog drveta, prvine stoke krupne i sitne te prvine načava, plodova svakog drveta, novog vina i ulja (Neh 10,36-38a). Međutim, promjena slijedi u 10,38b gdje se Izraelci obvezuju davati desetinu od svoje zemlje levitima „jer leviti uzimaju desetinu u svim mjestima gdje radimo“. No po primitku svoje desetine, Nehemija 10,39 kaže: „Leviti neka donose desetinu desetine u Dom Boga našega.“ Dakle, knjiga Nehemije jasno razgraničava da u hram Božji spadaju prvine naroda i levitska desetina desetine, a desetine se daju levitima u njihovim gradovima (usp. Kelly, 2007, 107).

Pljačkanje Boga - tko pljačka Boga i o kojoj desetini se tu radi?

Odgovor na ovo pitanje uvelike ovisi o tome o kojoj se točno desetini u Malahiji radi. Graeme Carlé misli da Stari zavjet govori o jednoj desetini koja se izdvajala za dvije svrhe (usp. Carlé, 2000, 9). Dvije od tri godine desetina se nosila u Jeruzalem gdje se blagovala za vrijeme židovskih vjerskih blagdana od strane prinositelja i njegovog doma, a svake treće godine cjelokupan iznos desetine davao se

levitima i potrebitima (usp. Carlé, 2000, 15, 17-18). S ovakvim poimanjem, Carlé pristupa tumačenju Malahije i tvrdi da se desetina o kojoj Malahija govori odnosi na desetinu koja se izdvajala svake treće godine. Prema tome, izraz „donesite čitavu desetinu“ može se odnositi samo na desetinu koja se davala svake treće godine za levite i potrebite, a nije bila zadržavana od strane prinositelja za potrebe blagdana.² Dakle, narod je taj kojem leži krivnja. Jedina desetina koja je dolazila u hram u Jeruzalem bila je ona koju su donosili leviti (usp. Carlé, 2000, 26-27). Slično njemu Potkonyak ustvrđuje da su Izraelci dvije godine izdvojeni desetak nosili u Jeruzalem gdje su ga blagovali u sklopu proslavljanja vjerskih blagdana, a svake treće godine desetina se pohranjivala u skladištima-riznicama unutar levitskih gradova. Izraelci jesu izdvajali desetinu dvije godine (koju bi potrošili na sebe u Jeruzalemu za vrijeme blagdana), ali nisu izdvajali desetinu svake treće godine za levite. Stoga „riznica“ u Malahiji predstavlja ne hram, nego skladišta unutar levitskih gradova (usp. Potkonyak, 1996).

Govoreći o načinima izdvajanja desetine, L. H. Moretsi primjećuje da u Petoknjžju postoje razlike između opisa desetine u deuteronomističkoj (Pnz 12,6. 11.17; 14,22-29; 26,12-15) i svećeničkoj predaji (Lev 27,30-33; Br 18,21-22) (usp. Moretsi, 2004, 10), te ukratko pojašnjava svaki od ovih oblika davanja desetine (Moretsi, 2004, 11-15). Međutim Moretsi ne daje jasan odgovor jesu li Izraelci godišnje izdvajali jedan, dva, tri desetka, ili nešto treće. Što se tiče desetine u Malahiji, on smatra da je narod taj koji zakida Boga jer ne donosi desetine i priloge. Dakle, ovdje se radi o desetinama koje su leviti trebali primati od naroda te dio davati svećenicima, o desetinama koje su se nosile u Jeruzalem za blagdane, kao i o desetinama koje su se svake treće godine trebale izdvajati za levite i potrebite. Budući da leviti i svećenici nisu više imali prihode, bili su prisiljeni okrenuti se novim zanimanjima, a kao rezultat toga služba u hramu je patila (usp. Moretsi, 2004, 65-66, 75). Budući da Bog nalaže donošenje „čitave desetine“, Moretsi smatra da je moguće da su Izraelci donosili samo dio desetka, ili da nisu uopće donosili ništa. Stoga Bog ukazuje na potrebu donošenja „čitavog“ desetka (usp. Moretsi, 2004, 68).

Jo-Anne Iris van der Merwe je također mišljenja da prorok Malahija govori o krivnji naroda koji prikrađuje Boga u desetinama i prinosu. Što se tiče desetine, ona smatra da se izraz „čitava desetina“ odnosi na činjenicu da su Izraelci zapustili davanje levitske desetine od koje se onda izdvajala desetina za hram (usp. Merwe, 2010, 46, 49, 88). Pozivajući se na Malahiju 3,5, Merwe zaključuje da je moguće kako su i drugi ljudi, a ne samo leviti, bili zakinuti za njihovo pravo što

2 Carlé smatra da se desetina koja se spominje u Brojevima 18 odnosi na onu desetinu koja se izdvaja svake treće godine kao što je to opisano u Ponovljenom zakonu 14 i 26 (usp. Carlé, 2000, 18).

se moguće odnosi na pravo primanja desetine (usp. Merwe, 2010, 46).

Kostenberger i Croteau smatraju da je svrha prorokove poruke bila pobuditi vjeru u srcima i umovima obeshrabrenih ljudi. Činjenica da su Izraelci zadržavali desetine bila je samo znak jednog dubljeg neposluha. Stoga Malahija poziva na pokajanje povezujući taj poziv sa specifičan problemom desetine. Oni smatraju da se od retka 3,6 nadalje, Jahve obraća Izraelu, a ne samo svećenicima. Kada se radi o prikraćivanju desetine, oni smatraju da je ovdje u pitanju levitska desetina iz Brojeva 18,21, a ne festivalska desetina o kojoj govori Ponovljeni zakon 14,22-29, zato jer Bog traži da se desetina donese u riznicu (usp. Kostenberger, Croteau, 2006a, 68). Budući da Bog traži da se čitava desetina donese u riznicu, moguće je da su neki ljudi davali desetinu dok drugi nisu, no izglednije je da su ljudi izdvajali desetinu, ali ne u potpunosti (usp. Kostenberger, Croteau, 2006a, 69). Obećanje blagoslova koje Bog daje narodu ako donesu čitavu desetinu u riznicu Kostenberger i Croteau vide kao jednokratni Božji čin kojim on želi obnoviti žar naroda koji se nalazi u stanju skepticizma i ravnodušnosti. Stoga je pogrešno ovo obećanje shvatiti kao obećanje materijalnog prosperiteta jednom za svagda svima i svakome tko izdvaja desetinu od svog imetka (usp. Kostenberger, Croteau, 2006a, 70).

Za razliku od gore navedenih stavova, Kelly smatra da su svećenici ti koji prikraćuju Boga, a ne narod. On smatra da u dijelu od 2,1 do 4,6 Bog govori svećenicima: „Although the rest of Israel is indirectly affected by the actions of the priests, God does not change His address after it begins in 2:1“ (Kelly, 2007, 90). Također, kada Bog u Malahiji 3,5 kaže „doći ću k vama“, Bog se i dalje obraća svećenicima (usp. Kelly, 2007, 97). Budući da je Malahijino djelovanje na neki način povezano s Nehemijom, moguće je da Malahija prethodi Nehemiji ili djeluje nakon njega te podaci koje nalazimo u knjizi Nehemije zasigurno predstavlja informacije koje nam pomažu razumjeti knjigu proroka Malahije.³ U Nehemiji 10-13 čitamo da su se Izraelci obvezali davati prinose i desetine Bogu te je sakupljeno toliko puno da su morali izgraditi spremišta, a Nehemija 13,10 spominje kako levitima nisu bile davane njihove desetine te su se razbježali svaki u svoja polja zapostavljajući svoju službu (usp. Kelly, 2007, 98). Ovdje se naravno radi o svećenicima koji levitima nisu dali pripadajući dio desetine (usp. Kelly, 2007, 101).

Nadalje, Malahija 3,5 navodi gaženje prava radnika, udovica, sirotih i stranaca, ali ne navodi levite koji su bili primatelji desetina. Kelly iz ovoga zaključuje: „If Malachi 3:5 refers to the entire nation sinning by oppressing the needy by not bringing tithes, then why are the priests not included in the list of those who need the tithes? Logic dictates that the priests must again be the oppressor rather than the oppressed“ (Kelly, 2007, 99). Kada u 3,9 Bog kaže „vi, sav narod“, pozivajući

3 Kelly smješta djelovanje proroka Malahije u razdoblje nakon što je Nehemija sakupio desetine u spremišta te je otišao iz Jeruzalema (vidi Neh 13, 6-14).

se na neke prijevode i mišljenja stručnjaka za hebrejski, on smatra da ovdje Bog govori o svećenicima kao o narodu, i time ih izdvaja od ostalog Izraelskog naroda (usp. Kelly, 2007, 102).⁴ Budući da Malahija 3,10 spominje donošenje desetine u riznicu, Kelly tvrdi da jedina desetina koja se nosi u riznicu hrama je ona koju leviti po primljenoj desetini donose u hram. Budući da to nalaže Mojsijev zakon, Kelly postavlja pitanje, kako je onda moguće da Bog krivi narod što zapostavljaju riznicu Božjeg doma (usp. Kelly, 2007, 107-08). Stoga Malahija 3,10 ne kori narod što ne donosi desetine i tako zapostavlja Božji dom, nego svećenike koji su po primitku desetina iste zadržali za sebe i nisu ih dali levitima:

Nehemiah 10:38 (expanding Numbers 18:26) commands the 'Levites (along with priests)' to bring 'the tenth of the tithes,' that is, the 'tithe of the tithes' from the Levitical cities) 'to the house of our God, to the chambers of the storehouse,' or treasure house. 'And the priest the son of Aaron shall be with the Levites, when the Levites take tithes: and the Levites shall bring up the tithe of the tithes to the house of our God, to the chambers, into the treasure house.' Notice that the 'people' were not normally commanded to 'bring' any part of the tithe directly to the Temple because the Levites and priests were responsible for doing that (Kelly, 2007, 107).

No to ne znači da su se svi dijelovi za svećenike i levite pohranjivali u hramsku riznicu, jer je većina svećenika i levita u hramu služila jednom tjedno u 24 tjedana te su živjeli u svojim gradovima. Nehemija 12,44 i 47 otkriva da se u spremištima nalazila hrana koja se dopremala iz levitskih gradova za one levite i svećenike koji su obavljali službu u hramu te koju su dobivali „dan za danom“. No desetine koje su bile donošene u spremište, kao što kaže Nehemija 12,47 bile su pokradene. Stoga Kelly zaključuje: „If Nehemiah 13 is the context of Malachi 3, then the priests had stolen the Levites' portion of the tithe“ (Kelly, 2007, 109).

Zaključak o desetini u kontekstu Malahije

Iako Malahija jasno kaže da Bog tražio da se čitava desetina donese u riznicu, problem nije u onome što je Bog traži od Izraelaca, nego u našem suvremenom poimanju značenja izraza „riznica“ i „čitava desetina“. Kao što je vidljivo iz gore navedenih primjera, ovi izrazi mogu se shvatiti na različite načine, i na temelju toga moguće je izvući različite, često suprotne zaključke. No budući da se u današnjem kršćanstvu na temelju ovih izraza ustvrđuje kako kršćani *moraju* izdvajati deset posto svojih prihoda i pohranjivati ga u „riznicu“ koja u našem

4 Na engleskom je to jednostavnije izreći: dakle, nije "this whole nation," već je "this whole nation of you."

modernom vremenu predstavlja crkvu ili crkveni račun (usp. Potkonyak), na temelju do sada rečenoga, vidljivo je da je ovakvo poimanje Malahije poprilično pojednostavljeno.

Prvo, ako se „riznica“ odnosi na hram, onda je vidljivo da tamo nisu išle sve desetine Izraelaca, nego samo dijelovi koje su leviti izdvajali za potporu svećenicima, i onima koji se izmjenjuju u službi u hramu. Većina izdvojene desetine ostajala je u levitskim gradovima i bila je namijenjena levitima i potrebitima. Ako bi danas doslovno (koliko je to moguće) primjenjivali Malahiju, onda bi u lokalnu crkvu kao „novu riznicu“ ili „novi hram“ današnji „leviti“ (tko bi oni bili?) trebali davati samo desetinu od desetine. Prema tome, ako Malahija 3,10 ne traži od Izraelaca da čitavu desetinu donesu u hram, pogrešno je tvrditi na temelju ovog retka da bi kršćani trebali cijeli iznos desetine donositi u crkvu (usp. Kelly, 2007, 109). Ako pretpostavimo da su svećenici ti koji zakidaju levite jer im ne daju njihove dijelove desetina, ili da je narod taj koji ne daje desetinu levitima koji pak ne mogu onda donijeti desetinu u hram, Novi zavjet nigdje ne povlači paralelu između riznice hrama i lokalne crkve. Stoga je pogrešno tvrditi da kršćani *moraju* sav svoj desetak dati u lokalnu crkvu (usp. Merwe, 2010, 87).

Drugo, direktna paralela između ondašnjih levita i današnjih crkvenih službenika također ne postoji: leviti su od 46 tjedana samo 2 tjedna proveli u hramskoj službi, a ostalo su vrijeme provodili u levitskim gradovima te nisu posjedovali nikakvu imovinu, za razliku od modernih pastira koji punovremeno služe u crkvi, i u većini slučajeva posjeduju neku vrstu imetka. Merwe stoga smatra kako Novi zavjet daje dovoljno temelja za tvrdnju kako bi kršćanski radnici trebali primati novčanu potporu za svoj rad jednako kao što su leviti primali naknadu za svoj rad i neimanje nikakve baštine (usp. Merwe, 2010, 87), no propisi o desetku iz Starog zavjeta nisu *obaveza* novozavjetnih kršćana (usp. Merwe, 2010, 92). Kontinuitet postoji u načelu davanja i u načelu dostojnog upravljanja vlastitim imetkom, ali diskontinuitet postoji u *načinu* ispunjavanja naših obaveza (usp. Merwe, 2010, 81-82).

Treće, Malahijin nedvosmislen poziv na davanje desetine temelji se na činjenici da je Bog dao Izraelu jasne upute *što* i *kako* da daju kao desetinu i tu nije bilo nejasnoća. Stoga Pryce primjećuje kako su takve upute u suprotnosti s praksom davanja desetine u današnjim crkvama, budući da je danas teško ustanoviti specifičan numerator za izdvajanje desetine koja bi bila u skladu s jasnim biblijskim napucima. Većina kršćana na Zapadu ne posjeduje zemlju i ne proizvodi poljoprivredne proizvode, i većina plaća poreze koji nadilaze iznos desetine. Slijepa primjena desetine kako to pripisuje Zakon slaba je osnova za davanje desetine modernih kršćana, i osnova koja nas uvijek ostavlja nesigurnim jesmo li uistinu Bogu dali cijelu desetinu, i u strahu da smo zakinuli Boga (usp. Pryce, 2000, 25).

I konačno, ako bi se tekst Malahije primjenjivao doslovno, onda ne samo da

bi kršćani *moral*i davati desetinu, nego bi jednako tako *moral*i davati i prinose. I dok pobornici davanja desetine prinose smatraju dobrovoljnim činom davanja i nešto što se prema vlastitom nahođenju daje povrh desetine (koja je prema njima dužnost svih kršćana), Malahija smatra donošenje prinosa obvezatnim jednako kao i desetine (3,8-9). Stoga Croteau s pravom primjećuje da bi samo davanje desetine, ali ne i prinosa bilo smatrano grijehom prikraćivanja Boga (usp. Croteau, 2005, 121).

Zaključak prvoga dijela

Desetina u Starome zavjetu je bila praksa koja je imala jasnu određenu formu i sadržaj: bilo je jasno tko su davatelji, a tko primatelji, i za koje svrhe se desetina koristila. Možda je nama danas teže točno rekonstruirati do u detalje *što* i *kako* u vezi desetine (primjerice, jesu li Izraelci izdvajali godišnje deset ili 23,3 posto), ali osnovni obrisi su jasni. Ona je imala vjersku dimenziju jer je predstavljala zapovijed danu Izraelcima u sklopu Sinajskog saveza, ali i socijalnu jer se koristila za uzdržavanje levita, svećenika i potrebitih. Na temelju svega rečenog, smatram opravdanim zaključak da je doslovna primjena desetine onako kako je opisana u Starome zavjetu za novozavjetne vjernike danas nemoguća.

No ukoliko se želi ustrajavati na obvezi davanja desetine danas, onda je potrebno opravdati sljedeće „teološke skokove“: a) izdvajanje desetine u novcu umjesto u plodovima zemlje i stoci; b) poistovjećivanje blagajne lokalne crkve sa spremištima desetine u levitskim gradovima; c) kako danas prakticirati izdvajanje desetine od desetina od strane levita, i njihovo davanje istih svećenicima?; c) tko su danas leviti, a tko svećenici?; d) davanje desetine u crkvenu blagajnu umjesto njezino korištenje u tri svrhe: blagovanje desetine u sklopu vjerskih blagdana od strane davatelja, uzdržavanje levita, i uzdržavanje sirotinje i potrebitih; e) isticanje obaveze davanja desetine, ali ne i prinosa; f) teološko pomirenje tvrdnje da ne davanje desetine donosi prokletstvo s novozavjetnim učenjem da nas je Krist otkupio od prokletstva Zakona.

U idućem dijelu raspravljat ćemo o desetini i praksi davanja u Novome zavjetu te ćemo vidjeti da, iako Novi zavjet spominje desetinu, on ne daje nikakvu osnovu za nastavak davanja desetine *onako* kako je ona definirana u Starome zavjetu, niti nudi smjernice za neku novu definiciju forme i sadržaja desetine. Što to znači za nas danas? To znači da kršćani danas trebaju nastaviti davati desetinu onako kako je to definirano u Starome zavjetu, ili se treba odustati od tvrdnje da kršćani *moraju* izdvajati desetinu. Ukoliko se ipak tvrdi da je to obaveza za vjernika danas, onda je potrebno na temelju Novoga zavjeta ponuditi novu definiciju forme i sadržaja desetine. Budući da to nije moguće, smatram primjerenijim istaknuti zaključak kako Novi zavjet naučava da kršćani imaju obavezu davanja

(primjerice, uzdržavanje crkvenih službenika, uzdržavanje rada crkve, pomaganje sirotinji, pomaganje siromašnim crkvama), a što se tiče izdvajanja desetine u novcu na temelju starozavjetne prakse izdvajanja desetine, to može biti dobra i blagoslovljena praksa, i samo jedan od *načina* na koji kršćani danas mogu prakticirati davanje, ali nikako isključiva zapovijed.

Literatura:

- Boddie, Stephanie C. (2005). „Way to Give: Tithing Practices that Benefit Families, Congregations, and Communities“. *The Annie E. Casey Foundation*. <http://www.aecf.org/KnowledgeCenter/Publications.aspx?pubguid=%7B474BA33E-78F4-48A2-801C-613CBB45B065%7D>.
- Carlé, Graeme (2000). *Eating Sacred Cows*. Wellington: Emmaus Road Publishing.
- Croteau, David A. (2005). „A Biblical and Theological Analysis of Tithing: Toward a Theology of Giving in the New Covenant Era“. Doktorska disertacija, *Southeastern Baptist Theological Seminary*, Wake Forest.
- Davis, George B. (1987). „Are Christians Supposed to Tithe?“ *Criswell Theological Review* 2/1, str. 85-97.
- Jambrek, Stanko (2007). „Desetina“. U: Stanko Jambrek (ur). *Leksikon evanđeoskog kršćanstva*, str. 132. Zagreb: Bogoslovni institut i Prometej.
- Kelly, Russell Earl (2007). *Should the Church Teach Tithing?* Lincoln: Writers Club Press.
- Kostenberger, Andreas J. & David A. Croteau (2006a). „‘Will a man rob God?’ (Malachi 3:8): a Study of Tithing in the Old and New Testaments“. *Bulletin for Biblical Research* 16/1, str. 53-77.
- Kostenberger, Andreas J. & David A. Croteau (2006b). „Reconstructing a Biblical Model of Giving: a Discussion of Relevant Systematic Issues and New Testament Principles“. *Bulletin for Biblical Research* 16/2, str. 237-260.
- Lansdell, Henry (1906). *Studies in Tithe Giving Ancient and Modern*. London: Society For Promoting Christian Knowledge.
- Lemmon, John (2009). „The Implications of Tithing in the New Testament Christian Church“. *The Free Gift from God*. <http://www.freegiftfromgod.com/Tch/TchMain.html>.
- Moretsi, L. H. (2004). „An Exegetical Study of Malachi 3:6-12 with Special Reference to Tithing“. Magistarska teza, *North West University*, Potchefstroom.
- Morrison, Michael (2002). *Sabbath, Circumcision, and Tithing*. Lincoln: Writers Club Press.

- Nelson, Art (2006). „The Principle of the Tithe“. *Lifestream Teaching Ministries*. <http://www.lifestreamteaching.com/Teaching%20pdf/Principle%20of%20the%20Tithe.pdf>.
- Novaković, Mirko & Goran Punda (1995). *Biblija govori*. Zagreb: Crkva cjelovitog evanđelja.
- Potkonyak, George (1996). „The Truth Of Tithing.“ U: *A Critical Look at Christian Reconstruction, Theonomy and Dominion Theology*. <http://members.fortunecity.com/xena4jesus/id19.htm>.
- Pryce, Gwilym (2000). „The Principle of Giving and the Practice of Tithing“. <http://www.gwilympryce.co.uk/religious/Tithing%20Feb%202000.pdf>.
- Roger, John (2006). *God is Your Partner*. Los Angeles: Mandeville Press.
- Smith, Meisha L. (2007). *Joy and Truth of Tithing*. USA: Xulon Press.
- van der Merwe, Jo-Anne Iris (2010). „An Exegetical and Theological Study of Malachi 3:8-12 and its Implications for Christians, with Particular Reference to Tithing“. Magistarska teza, *South African Theological Seminary*, Johannesburg.

Ervin Budiselić

The Role and the Place of Tithing in the Context of Christian Giving Part 1

Abstract:

The article analyzes the OT practice of tithing in the context of the principle of Christian giving. While it is generally accepted that evangelical Christians have an obligation to financially support the work of their local church, church ministers, those in need, etc., it is questionable whether Christians today have an obligation to tithe.

Starting from Pentateuch, in the first part article discusses about various instructions that God gave to Israelites regarding tithing, and the special attention is given to the speech about tithing in Malachi. Presenting various interpretations and understandings of tithing, the author argues that although for Christians tithing is not mandatory, they have obligated to give, and tithing can be one way of financial support of the local church.

Key words: tithing, command, law, voluntarily giving, treasury, temple.